

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 333

Parasjat Tsav

12 Nisan 5770
26/27 maart 2010

**Maandagavond is Sederavond, de rest van de week is Pesach, t/m
maandag 5 april in Israël en t/m dinsdag 6 april buiten Israël.**

Overzicht Parasjat Tsav (Leviticus 6:1-8:36)

De Tora richt zich tot Aharon en zijn zonen om hen nog meer lessen te leren, die betrekking hebben op hun dienst. De as van het *korban olah* – het offer dat de hele nacht op het altaar brandt – moet daar door de *kohen* worden weggehaald, nadat hij zijn speciale linnen kleren heeft uitgedaan. Het *olah* wordt gebracht door iemand die vergeten is een positief gebod van Tora te doen. De *kohen* mag de huid houden. Het vuur op het altaar moet constant brandend gehouden worden. Het *korban mincha* is een meel offer dat bestaat uit fijn meel, olie en specerijen. Een handvol ervan wordt op het altaar verbrand en een *kohen* eet de rest op voordat het gaat gisten. De *parasja* beschrijft de speciale *korbanot* die iedere dag door de *kohen gadol* geofferd worden, en door de zonen van Aharon en hun toekomstige afstammelingen, op de dag van hun inauguratie. Het *korban chataat* – het schuldoffer dat gebracht wordt na een onopzettelijke overtreding, wordt beschreven, evenals de wetten voor het slachten en het sprenkelen van het bloed van het *korban asjam* – het schuldoffer. De details van *korbanot sjelamiam* – verschillende vredeoffers – worden beschreven, waaronder het verbod om het *korban todah* – het dankoffer – ongegeten tot de ochtend achter te laten. Alle offers moeten verbrand worden, wanneer de tijd dat zij gegeten mogen worden is verstreken. Een offerdier mag niet geslacht worden met de bedoeling om het na de toegestane tijd te eten. Wanneer *korbanot* onrein zijn geworden, mogen zij niet meer worden gegeten, maar moeten verbrand worden. Men mag een ritueel onrein *korban* niet eten. Bloed en *chelev* – de verboden dierlijke vetdelen – mag men niet eten. Aharon en zijn zonen mogen van ieder *korban sjelamiam* het borststuk en de schenkel hebben. De inauguratie ceremonie voor Aharon, zijn zonen, het *Misjkan* en alle bijbehorende gebruiksvoorwerpen wordt beschreven.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

In Nederland leest men:

Haftara Parasjat Tsav (Jeremiahoe 7:21-8:3,9:22-23)

Korte samenvatting

Hasjem is boos op Israël omdat zij de offers niet met de juiste instelling brengen, maar ze opeten alsof het gewoon vlees is. Hasjem heeft Zijn profeten gestuurd om Israël de onderwijzen en op het rechte pad te houden, maar zij hebben naar hun waarschuwingen niet geluisterd. Zij hebben hun afgodsbeelden in de Tempel geplaatst. De straf zal verschrikkelijk zijn, talrijken zullen omkomen. Het land zal verwoest worden. De begraven beenderen van de leiders van het volk zullen worden opgegraven en niet meer begraven worden. Wijsheid en rijkdom helpen niet, alleen inzicht dat G-d liefde, recht en rechtvaardigheid op aarde nastreeft.

Het verband met de parasja

Parasjat Tsav gaat over de wetten van de *korbanot* – de offers.

Deze Haftara, evenals de vorige, benadrukt dat Hasjem niet geïnteresseerd is om offers te ontvangen, in plaats van gehoorzaamheid aan Zijn wil. Toen Israël uit Egypte trok, kwamen zij bij Mara, waar zij verschillende *mitswot* kregen, maar daar sprak G-d niet over het brengen van offers, maar Hij gebood Israël om Hem te gehoorzamen. Ook toen zij de Tien Geboden kregen werd niet over offers gesproken. Ook in *Parasjat Misjpatiem*, waar de burgerlijke en handelswetten worden genoemd die G-d hen gegeven had, worden de offers niet genoemd. Pas na de zonde van het gouden kalf gebood Hasjem hen het *Misjkan* te bouwen waar de offers gebracht zouden worden. Men kan geen offers brengen als men niet leeft overeenkomstig Hasjems wil. Het was niet de bedoeling van Hasjem dat het Joodse volk een offers-brengend-volk zou worden, maar een volk dat de wil van Hasjem uit-voert. De offers dienen alleen om vergiffenis te verkrijgen voor de zonden die begaan werden en waar men oprecht spijt van heeft. Het heeft geen zin offers te brengen, terwijl men doorgaat ongehoorzaam te zijn aan Hasjem.

In Israël leest men in het algemeen:

De Haftara voor Sjabbat HaGadol

De Parasja van deze week is *Parasjat Tsav*. Maar het is de Sjabbat voor Pesach en dat noemen we de Sjabbat HaGadol. De Haftara wordt dan gelezen uit Malachie 3:4-24.

De Profeet Malachi voorspelt dat Hasjem blij zal zijn met de toekomstige offers van Israël. Hasjem stoort zich echter aan het wangedrag van Israël en daar zal Hij streng naar handelen. Hasjem keurt het af dat de Joden de giften voor de *Kohaniem* achterhouden. Het Joodse volk mag 90% van hun inkomen houden, en hoeft slechts 10% af te dragen aan mensen die dat meer nodig hebben, en als erkenning daarvoor zullen zij de bron van zegen van Hasjem zijn. Hasjem zegt, dat wanneer het Joodse volk zich houdt aan de voorschriften van *ma'aser* (het geven van een tiende van iemands inkomen aan de armen), dat dan hun lippen rauw zullen worden van het herhaalde zeggen van „Baroech Hasjem” „Dank U, Hasjem, ik heb veel om dankbaar voor te zijn.” Vervolgens wordt Israël vermaand dat zij Hasjems voorzienigheid en bescherming in twijfel trekken. In de toekomst zal Hasjem grote beloningen geven aan hen die Hem trouw zijn gebleven. De grote Dag des Oordeels komt eraan en de slechte mensen zullen gestraft worden en de goede beloond. Hasjem drukt het Joodse volk op het hart zich aan Tora te houden. De Haftara eindigt met de belofte dat op een zekere dag Hasjem Eliahoe Hanavie – Elia de Profeet – zal sturen, als aankondiger van de Grote Dag van de komst van de Masjiach.

Het verband met Sjabbat HaGadol

Door Rabbi Moshe Weissman

De Sjabbat voor Pesach wordt „Sjabbat HaGadol” – de Grote Sjabbat – genoemd. Er zijn verschillende verklaringen voor die naam, Eén van de verklaringen voor deze naam is dat er een „groot wonder gebeurde op die Sjabbat.” De Midrasj vertelt, dat de Egyptische eerstgeborenen zagen hoe de Joden het Pesachlam bereidden en ze vroegen hen waarom ze dat deden. De Joden antwoordden hen dat ze zich voorbereidden op het Pesachfeest en dat op de dag daarvoor de eerstgeborenen van de Egyptenaren gedood zouden worden. De Egyptische eerstgeborenen waren bezorgd dat de op handen zijnde plaag hen zou uitroeien en eisten van hun vaders dat zij de Joden zouden laten gaan. Toen hun verzoek geweigerd werd, trokken zij hun zwaarden en doodden hun eigen vaders (Tosafot Sjabbat 87, Sjmot Rabba). Dit is de betekenis van het vers (Psalmen 136:10): „Die Egypte sloeg door de eerstgeborenen.”

Een tweede verklaring: De *Toer* schrijft: Het lam was de Egyptische afgod. Vele Joden hadden, na 210 jaar te zijn ondergedompeld in de Egyptische ‘cultuur,’ dit dier ook als afgod geaccepteerd. Toen G-d hen gebod dat lam opzij te zetten en gedurende vier dagen aan hun bed vast te maken, als voorbereiding tot het offer, verliet het Joodse volk zijn afgodendienst en vervulde moedig deze mitswa, voor de ogen van de Egyptenaren, waarmee zij volledig vertrouwen in G-d toonden. Dit was natuurlijk iets afschuwelijks in de ogen van de Egyptenaren, maar op wonderbaarlijke wijze waren ze niet in staat op een hand daartegen op te heffen of er iets tegen in te brengen. Ze waren gedwongen hulpeloos toe te kijken terwijl hun afgod werd voorbereid voor de slacht. Dit was een groot wonder (*nes gadol*) en geeft deze Sjabbat zijn naam.

De *Prie Chadasj* schrijft dat de Joden hier het gebod kregen om hun eerste mitswa te doen: het opzij zetten van het Pesachlam om dat te offeren. Hiermee werden ze als het ware Bar/Bat Mitswa en dus volwassen als ‘grote mensen’ – *gadol*. Vandaar de naam voor deze dag.

De *Chasam Sofer* schrijft: Op deze dag keerden de Joden volledig terug [deden *tesjoeva*] tot hun verbond met en vertrouwen in G-d. G-d wordt *Gadol* genoemd. Daarom, toen het Joodse volk G-d omarmde en zich aan Hem onderwierp, verkregen ze de titel *gadol*.

Volgens een andere mening is de naam ‘Sjabbat Hagadol’ afgeleid van het laatste vers van de Haftara van deze dag, waarin staat dat „de grote en ontzagwekkende dag van de rechtspraak nadert.”

Daar dit vers ook voorspelt dat Eliahoe zal komen om de uiteindelijke verlossing aan te kondigen, past het om dit gedeelte te lezen op de Sjabbat voor Pesach, „de tijd van de verlossing.” Onze Geleerden hebben gezegd: „In Nisan werden onze voorouders verlost, en in de toekomst zullen wij ook in die maand verlost worden.”

Een laatste verklaring: het is de gewoonte dat de Rabbijn van de synagoge op deze Sjabbat een uitgebreide en extra lange *derasja* [les, redevoering] geeft over de wetten van Pesach. Dit rekt de sjoeldienst extra lang uit (de Maharal van Praag hield een *derasja* van vier uur!). En dat is de ware reden dat het Sjabbat Hagadol genoemd wordt!

Inzicht in Parasjat Tsav 5770

6 *Het meeloffer* ⁷ Dit is de leer van het meeloffer: de zonen van Aharon zullen het brengen voor Hasjem naar de voorkant van het altaar. ⁸ Hij moet ervan drievingersvol van het fijne meel van het meeloffer opnemen en iets van de olie ervan, met alle wierook die zich op het meeloffer bevindt en hij moet het in rook doen opgaan op het altaar als een aangename geur tot aandenken voor Hasjem. ⁹ En wat ervan overblijft zullen Aharon en zijn zonen eten, als ongezuurde broden zal het gegeten worden op een heilige plaats, op de binnenplaats van de Tent der Samenkomst zullen zij het eten. ¹⁰ Het mag niet in gegiste toestand gebakken worden; Ik heb het als hun deel van Mijn vuuroffers gegeven; het is allerheiligst, zoals het zondoffer en als het schuldoffer. ¹¹ Al wat mannelijk is onder de kinderen van Aharon, mag het eten; een voor altijd vastgesteld aandeel voor jullie nakomelingen, van de vuuroffers van Hasjem: alles wat het aanraakt, zal er heilig door worden. ¹² En Hasjem sprak tot Mosjé als volgt: ¹³ Dit is het offer van Aharon en zijn zonen, dat zij zullen offeren aan Hasjem op de dag dat dat hij gezalft wordt: een tiende *efa* fijn meel als een dagelijks meeloffer, de helft ervan 's ochtends en de helft ervan 's middags. ¹⁴ In een platte pan zal het in olie bereid worden, met heet water vermengd

7-11. Het meeloffer – Deze afdeling voegt verschillende nieuwe wetten toe aan die van de meeloffers, die hierboven in hoofdstuk 2 reeds gegeven waren.

7. De leer van het meeloffer – Het woord *Tora* – leer – is een algemene uitdrukking, welke inhoudt dat de desbetreffende wet ook voor andere onderwerpen geldt. Hier leert het dat de olie en de wierook, genoemd in vers 8 (voor wat betreft de offers van de Israëlieten) ook onderdeel moet zijn van het meeloffer van de Kohaniem, dat vermeld wordt in de verzen 12-16 (*Rasji*), ondanks dat de dienst van de priesterlijke offers verschilt van die van de Israëlieten (v. 16).

Zullen het brengen – De Kohen moet de heilige schaal met het meeloffer brengen en daarmee de zuidwestelijke hoek van het altaar aanraken (*Sota* 14b).

Voor Hasjem – Dit is het westen van het altaar, dat gericht was naar de Tent der Samenkomst (*Rasji*).

Naar de voorkant van het altaar – Dit is de zuidzijde van het altaar, hetgeen zijn voorzijde is (*Rasji*).

8. Hij moet er drievingersvol van nemen – Terwijl het bij elkaar is, d.w.z. dat er bij elkaar een een tiende *efa* meel moet zijn op het moment waarop de drievingersvol genomen wordt (*Rasji*).

Fijne meel van het meeloffer van de olie – Hiervan leren we dat men de drievingersvol nam van de plaats waar de meeste olie was (*Rasji*).

Het meeloffer – Dat betekent dat het niet met iets anders vermengd mag worden (*Rasji*).

Met alle wierook – Dat hij de wierook moet verzamelen nadat hij de drievingersvol heeft genomen, en het in rook moet doen opgaan (*Sifra*). En omdat men in de afdeling *Wajjikra* niet alles zo heeft uiteengezet, behalve bij één van de meeloffers, was het nodig om dit hier te herhalen, ten einde alle meeloffers hierbij in te begrijpen, ieder in overeenkomst met zijn eigen voorschriften (*Rasji*).

Tot aandenken – De drievingersvol die gebracht wordt voor de Allerhoogste is de herinnering van het meeloffer, datgene [namelijk] waardoor de eigenaar ervan ten goede bedacht wordt en tot verkwikking van de geest (*Rasji* op 2.2).

9. Wat ervan over blijft – Een meeloffer heeft de status van offers die het allerheiligst zijn, want, zoals er staat in vers 10, het heeft dezelfde status als zond- en schuldoffers. Daarom mag het niet de voorhof van het Tabernakel verlaten en het mag alleen door mannelijke Kohaniem gegeten worden.

Een heilige plaats – Dat is het binnenhof van de Tent der Samenkomst (*Rasji*).

10. Hun deel mag niet gegist gebakken worden – Ook het overgebleven deel, nadat de drievingersvol ervan afgenomen is, mag niet gisten (*Rasji*).

Het mag niet in gegiste toestand gebakken worden – Abarbanel legt uit waarom de Kohaniem niet hun eigen deel mogen laten gisten. Het volgende deel van het vers zegt: „Ik heb het als hun deel van Mijn vuuroffers gegeven,” hetgeen inhoudt dat een Kohen die het eet, als het altaar is, dat verzoening geeft wanneer de offers in rook opgaan. Daarom, wanneer de Kohaniem hun deel van het meeloffer eten, moeten ze zich aan dezelfde beperkingen houden als het altaar zelf: zoals er geen gegist meel op het altaar mag komen, zo ook mogen de Kohaniem dat niet eten.

Zoals een zondoffer en als een schuldoffer – Het meeloffer van een zondaar is dus als een zondoffer. Dus als de Kohen drievingersvol afneemt zonder de juiste bedoeling daarmee, [d.w.z., als hij niet daarbij in gedachten heeft dat hij de drievingersvol afneemt als meeloffer van een zondaar], dan is het ongeldig. Een vrijwillig offer is als een schuldoffer; daarom geldt dat als hij daarvan de drievingersvol opneemt zonder de juiste intentie, het wel geldig is (*Rasji*).

11. Al wat mannelijk is – zelfs een die een gebrek heeft. Waarom wordt dit gezegd? Wanneer dit gezegd wordt om ons te vertellen dat een gebrekkig Kohen van het meeloffer mag eten, maar dat werd toch al gezegd [verderop, in 21:22]: „Het brood van zijn G-d, van het allerheiligste en van het heilige mag hij eten.” Echter, de bedoeling van het vers is dat ook de gebrekkige priesters meetellen als het voedsel voor de priesters verdeeld wordt (*Rasji*).

Alles wat het aanraakt, zal er heilig door worden – Wanneer voedsel of een voorwerp het meeloffer aanraakt, zodat het de smaak ervan kan absorberen, dan wordt dat voedsel of dat voorwerp ook heilig, dat wil zeggen dat het behandeld moet worden overeenkomstig de gestrengheid van de meeloffers. D.w.z. dat het gegeten moet worden binnen de tijd en op de plaats waar het meeloffer gegeten moet worden (*Rasji*).

13. Dagelijks – Dit geldt alleen voor het meeloffer van de *Kohen Gadol*, die het dagelijks moest brengen, de overige priesters brachten het alleen de eerste keer dat zij als priester dienst deden (*Rasji*).

14. Met heet water vermengd – Het werd voldoende gebroeid in kokend water (*Rasji*).

moet je het brengen, een herhaaldelijk gebakken meeloffer, instukken gebroken zul je het offeren, als een aangename geur voor Hasjem. ¹⁵ En de priester die onder zijn zonen in zijn plaats gezalfd zal zijn, zal het bereiden; het is een eeuwige wet voor Hasjem. Het zal volledig in rook opgaan. ¹⁶ Elk meeloffer van een priester zal geheel [gewijd] zijn [en in rook opgaan]; het mag niet worden gegeten.

Het zondoffer

¹⁷ En Hasjem sprak tot Mosjé als volgt: ¹⁸ Spreek tegen Aharon en zijn zonen als volgt: dit is de leer voor het zondoffer; op de plaats waar het opgaand-offer geslacht wordt, zal het zondoffer geslacht worden, vóór Hasjem; het is allerheiligst. ¹⁹ De priester die het zondoffer brengt, zal het op een heilige plaats eten, in de voorhof van Tent der Samenkomst. ²⁰ Alles wat het vlees ervan aanraakt, zal heilig worden: en als van het bloed op [iemand's] kleren gespat is, daar waar het op gespat is, moet men het wassen op een heilige plaats. ²¹ En een aardewerken voorwerp waarin het gekookt was, moet men breken; maar als het in een koperen voorwerp gekookt was, dan moet men dat schuren en schoonwassen in water. ²² Alle mannelijke leden van de priesterfamilie mogen het eten, het is allerheiligst. ²³ Ieder zondoffer, waarvan wat bloed gebracht is naar de Tent der Samenkomst, om verzoening te doen in het Heiligdom, mag niet gegeten worden, maar moet in het vuur verbrand worden.

Herhaaldelijk gebakken – Nadat het in kokend water gelegen had, werd het in de oven gebakken en daarna braadde men het in een platte pan (*Rasji*).

15. En de priester... die gezalfd zal zijn – Dit vers heeft het alleen over de *Kohen Gadol*, die gezalfd wordt als hij zijn ambt aanvaart als opvolger van Aharon. Wanneer hij eenmaal *Kohen Gadol* is, brengt hij dit offer iedere dag dat hij dienst doet. Dus op de eerste dag dat hij dienst doet, brengt de nieuw *Kohen Gadol* dit offer tweemaal: eenmaal als inauguratie in zijn nieuw positie, en nogmaals als dagelijks offer als *Kohen Gadol*. Wanneer de nieuw *Kohen Gadol* nimmer als een gewone *Kohen* heeft dienst gedaan, brengt hij op de dag van zijn inauguratie dit offer driemaal (*Menachot* 78a).

Het zal volledig in rook opgaan – Er wordt geen drievingersvol van genomen, zodat het overgeblevene gegeten zou mogen worden, zoals bij het meeloffer van een niet-kohen, maar het wordt in zijn geheel verbrand. En zo ook (**16.**) **elk meeloffer van een priester** – dat als een vrijwillige gave gebracht wordt, zal geheel gewijd zijn en volledig in rook opgaan (*Rasji*).

18. Op de plaats – De Tora vertelt ons dat het zondoffer geslacht moet worden op dezelfde plaats als het opgaand-offer. Door ons met deze omweg te vertellen waar het geslacht moet worden, suggereert de Tora een verborgen zonde. Een opgaand-offer wordt in het *tsafon* – noorden – van de voorhof geslacht; het woord *tsafon* betekent ook *verborgen*. Een opgaand-offer of brandoffer wordt vaak gebracht om verzoening te doen voor de verborgen, maar verkeerde gedachten. Hoewel een zondoffer gebracht wordt voor onbedoelde overtredingen en niet voor gedachten, vergelijkt Tora de beide offers met elkaar, want mensen doen niet 'zomaar' gedachtenloos een overtreding. Wanneer iemand 'bij vergissing' een overtreding begaat, mogen we er zeker van zijn dat daar zondige gedachten aan vooraf gingen.

19. Die het zondoffer brengt – Die de dienst verricht en door wiens toedoen het een zondoffer wordt (*Rasji*).

De priester die het zondoffer brengt, zal het eten – Alleen diegene die geschikt is voor de dienst mag het eten. Hiervan is uitgesloten wie onrein was op het tijdstip van het spatten van het bloed, die heeft geen aandeel in het vlees. Het is niet zo dat alleen diegene die het bloed gespat heeft ervan mag eten, maar alle mannen onder de priesters mogen ervan eten zoals verderop (in vers 22) gezegd wordt (*Rasji*).

20. En als van het bloed ervan op [iemand's] kleren gespat is – Wanneer van het bloed ervan op een kledingstuk gespat is, moet men de bebloede plek van het kledingstuk, de plek waarop

het bloed gespat is, op een heilige plaats, dat is in het voorhof, wassen [dus niet het hele kledingstuk] (*Rasji*).

21. Moet men het breken – Omdat wat erin geabsorbeerd is [het sap van het vlees], *notar* – overblijfsel – geworden is [omdat het zondoffer binnen één dag en één nacht gegeten moet worden en er mag niets van overblijven tot de volgende ochtend. En dat wat er wel van is overgebleven, moet vernietigd worden.] En zo is ook de wet voor alle offers (*Rasji*).

Schuren – Grondig schoonmaken (*Rasji*).

Schuren en schoonwassen – Om eruit te halen wat erin getrokken is. Maar voor wat betreft aardewerk leert het vers je hier dat wat erin getrokken is, er niet uit te trekken is en dat het dus nooit bevrijd kan worden van zijn defect [het blijft dus onbruikbaar en moet daarom gebroken worden] (*Rasji*).

Dit vers leert ons twee hoofdregels voor het *kasjeren* – kosjer maken – van voorwerpen. Wanneer een voorwerp onder bepaalde omstandigheden in aanraking gekomen is met niet-kosjer voedsel, of heilig voedsel, dat dus niet gegeten mag worden, dan absorbeert dat voorwerp de smaak van het voedsel in zijn wanden en neemt daarmee de status van dat voedsel aan, d.w.z., het wordt verboden om het te gebruiken. Wanneer men de smaak er echter weer uit kan trekken, wordt het voorwerp weer bruikbaar. Het vers leert ons dat men de smaak die door een aardewerken voorwerp geabsorbeerd werd, er niet kan uitkrijgen en dat men daarom dat aardewerken voorwerp moet vernietigen. Echter, metalen voorwerpen kan men *kasjeren* omdat men door grondig schoonmaken – op een bepaalde manier – de smaak er wel uit kan verwijderen, waarna het voorwerp weer bruikbaar wordt.

22. Alle mannelijke leden van de priesterfamilie mogen het eten – Hier leert u dat de woorden „die het zondoffer brengt” [in vers 19] niet de andere priesters uitsluit om ervan te eten, maar dat het alleen die priesters uitsluit die ongeschikt zijn om het zondoffer te brengen (*Rasji*).

23. Ieder zondoffer – Wanneer men het bloed van een zondoffer, waarvan het bloed op het buitenste altaar gespat moet worden, naar binnen, in het heiligdom gebracht heeft, dan is het ongeoorloofd en moet het daarom verbrand worden (*Rasji*).

Ieder – Het woord *ieder* dient om alle overige offers – dus niet alleen zondoffers – onder deze wet te brengen (*Rasji*).

Om verzoening te doen in het Heiligdom – Het bloed van een zondoffer wordt bijna altijd op het buitenaltaar gespat om verzoening te doen. Als de *Kohen* zich vergist heeft en het naar binnen gebracht heeft, is het offer ongeldig en moet verbrand worden.

ENKELE IDEEËN VOOR BIJ DE SEDER

Uit Sjeem Misjmoeël

De ziel en de hysop

Neem een bundel hysop en doop dat in het bloed dat in de schaal is, en bestrijk de bovendorpel en de beide deurposten met wat bloed uit de schaal.

(Sjemot 12:22)

Dit was een eenmalig gebod. Alleen de joden in Egypte moesten de hysop en het bloed op deze manier gebruiken. Waarom gold die mitswa alleen voor die eerste Pesach en niet ook voor volgende gelegenheden? Mijn heilige vader suggereerde het volgende idee: onze Geleerden, hun aandenken is ons tot zegen, beschrijven de situatie van de Joden in Egypte met de woorden: „als een foetus in zijn moeder.”¹ Net zoals een foetus volkomen afhankelijk is van zijn moeder, zo ook waren de Israëlieten volkomen afhankelijk van de Egyptenaren. Ze waren niet kenbaar als een aparte entiteit, maar waren volledig ondergeschikt en gecontroleerd door Par’o en zijn volk. Vóór hun verlossing gebod G-d hen dat zich zich moesten verheffen uit hun nederige positie om zich te concentreren op Zijn dienst. Daarom zei Hij hen de bundel hysop te nemen (lett.: „op te heffen”) in een symbolisch gebaar, om daarmee hun verlangen aan te duiden om zichzelf te verheffen uit hun slavernij en zich te hechten aan G-d. In de daarop volgende jaren, toen Israël eenmaal vrij was, hadden zij dit aspect van de *avoda* [dienst] van Pesach niet meer nodig.

Ik wil hier graag mijn eigen interpretatie aan toevoegen. Wanneer iemand een offer brengt, dan vertegenwoordigen de samenstellende onderdelen ervan de donor en zijn poging om dichterbij G-d te komen. Ten eerste het bloed van het dier, zijn „ziel,” wordt op het altaar uitgestort. Dan worden zijn ledematen en zijn lichaam erop verbrand. Dit alles geeft het streven van de ziel en het lichaam van de donor van het offer zelf weer, om dichterbij G-d te komen.

Rabbeinoe Tam legt uit dat deze twee onderdelen van een mens, het fysieke en het spirituele, elk hun eigen neiging hebben. De ziel vindt zijn oorsprong in de verheven bovenaardse wereld en heeft daarom de neiging om eer na te streven en trots te worden. Het lichaam, aan de andere kant, heeft door zijn aard rauwe fysieke neigingen en zoekt materiële pleziertjes. De ziel kan iemand hooghartig en arrogant maken, maar het lichaam, met al zijn fysieke verlangens, heeft geen aspiratie in die richting, en zo wordt een passende harmonie bereikt. Om dit weer te geven is voor ieder offer het offeren van het bloed en de ledematen van het dier nodig, het lichaam en de ziel van de donor. Ieder die dichterbij G-d wil komen, moet de wil tonen van een gelukkige synthese van lichaam en geest.

Wanneer Chazal de aard van de allereerste Pesach in Egypte bespreken, komt de volgende vraag naar voren:

Rabbi Zera vroeg: „Waar werden de organen van het Pesachlam geofferd?” [Er wordt in Tora geen melding gemaakt van een altaar (*Rasji*).] Abbajjé antwoordde: „Wie zegt dat ze het niet roosterden aan het spit?” [M.a.w., er was geen altaar nodig; ze kookten gewoon het hele dier.]

(Pesachiem 96a)

De Joden in Egypte hadden nog niet het niveau bereikt waarop zij in staat waren hun lichamen te offeren in de dienst aan G-d. Om dit verheven niveau te bereiken moesten zij zich eerst nog zeven weken reinigen, totdat zij al sporen van spirituele verontreiniging hadden verloren op Sinai². Daarom offerden ze in Egypte niet het lichaam van het lam, maar alleen zijn bloed, dat hun zielen symboliseerde, die geschikt waren om nader tot G-d te komen. Maar, zoals we al hebben verklaard, de ziel zonder de hindernis van het lichaam, heeft de neiging tot arrogantie. Daarom, toen zij het bloed offerden (d.w.z. hun zielen), gebod G-d hen om daar een bundel hysop in te dopen. Hysop is de laagste van alle planten.³ Dit zou het effect hebben om iedere arrogantie, die in de dienst aan G-d binnengekropen kon zijn, te neutraliseren. Echter, toen het weer Pesach werd, hadden de Israëlieten hun lichamen zover geheiligd dat ook zij konden meedoen aan de *avoda*. Dit voorzag in een juiste synthese van ziel en lichaam, waardoor de hysop niet meer nodig was. Daarom hebben wij dat op onze seder niet nodig.

1. Midrasj Tehilliem 107:4.

2. Zie Sjabbat 146a.

3. Zie *Rasji* op Bemidbar 19:22.

De seder, verlossing van de spraak

Onze verplichting om de seder te houden en het verhaal van de Exodus aan onze kinderen te vertellen, is afgeleid van het volgende vers:

En je zult je kind op die dag vertellen: „Wegens dit heeft G-d dit voor mij gedaan toen ik uit Egypte kwam.”

(Sjemot 13:8)

Het woord waar het hier om gaat is *we-higgadeta*, hetgeen betekent: ‘en je zult vertellen.’ In feite vindt het woord *haggada*, dat ons allen zo bekend is als de naam van het boek waaruit we op de sederavond lezen, zijn oorsprong in dit vers van Tora. Maar is *vertellen* de enige implicatie van dit woord? Mijn heilige vader wees erop dat de Aramese vertaling van *Onkelos* dit woord altijd weergeeft als „tonen” of „indiceren.” Dit vertelt ons dat niet alleen maar het vertellen van het verhaal onvoldoende is; we moeten onze kinderen tonen dat het waar is, hetzij door daad of door bewijs.

Ik zou willen suggereren waarom het vertellen van het verhaal van de Exodus zo fundamenteel voor Pesach is en voor het op de juiste wijze appreciëren ervan.

De mystici vertellen ons dat in Egypte niet alleen de Joden in ballingschap waren, maar dat de spraak zelf ook in ballingschap was. Inderdaad kan het woord *pesach* worden opgevat als twee aparte woorden: *pee* en *sach*: „de mond spreekt.” Dit betekent dat toen de verlossing kwam, ook de mond verlost werd, en in staat gesteld werd weer te spreken. Hoewel dit een ingewikkelde zaak is en een van de Kabbalistische geheimen, kunnen we daar de volgende eenvoudige verklaring voor geven.

We kunnen niet suggereren dat de Joden nooit spraken toen zij in Egypte waren, want het is duidelijk dat dit niet waar is. Echter, we kunnen veronderstellen dat zij spraken zonder oprechte overtuiging achter hun woorden. De *nefesj* – of de ziel – is de oorsprong van alle menselijke spraak, en om dit grote geschenk op de juiste wijze te kunnen gebruiken, moeten de woorden die uit iemands mond komen op de juiste wijze de gevoelens van zijn *nefesj* uitdrukken. Zelfs al iemand ten volle de woorden die hij op het punt staat uit te spreken heeft overwogen, dan nog kunnen de gedachten die achter de woorden zitten alleen maar een vermomming zijn van de *nefesj* en die hoeven niet noodzakelijk de verlangens van de *nefesj* weer te geven. Men kan zeggen dat de spraak als het ware in ballingschap is, wanneer de *nefesj* niet de gelegenheid heeft om zichzelf er door middel van uit te drukken. Chazal [onze Geleerden] leren:

Zij [de Egyptenaren] sloten de ogen en de harten van Israël door de kwelling van de slavernij.

(*Rasji* op Bereisjiet 47:28)

Het effect van de slavernij in Egypte was dat hun harten, de *nefasjot* [zielen] van Israël, „verstopt” raakten. De arbeid was zo rugbrekend, dat zij alle spirituele gevoeligheid verloren – hun *nefasjot* waren niet meer in staat om met hun lichamen te communiceren en zichzelf in oprechte spraak uit te drukken. De spraak, ten minste in de meest betekenisvolle zin, was inderdaad in ballingschap. Dit kan ons helpen het volgende te verklaren:

Mosjé sprak zo tegen de Israëlieten, maar zij luisterden niet naar Mosjé ten gevolge van hun gebroken geest en het harde werk.

(Sjemot 6:9)

Natuurlijk hoorde Israël Mosjé en zijn belofte van verlossing, maar ze waren zo gebroken en gedemoraliseerd door de slavernij dat zijn woorden in het geheel geen effect op hen hadden. Ze waren niet in staat om zijn beloften van vrijheid door te geven aan hun zielen, omdat, zoals we uitgelegd hebben, het kanaal gesloten was. Toen het moment van de fysieke vrijheid was aangebroken, werd deze ongelukkige situatie hersteld. G-d schonk Israël de mogelijkheid om het geblokkeerde kanaal tussen spraak en *nefesj* weer te openen. Ze waren nu opnieuw weer in staat de verlangens van hun zielen uit te drukken door de kracht van de spraak en om hun zielen te beïnvloeden door te luisteren naar anderen.

Dit is de bedoeling van de Haggada. Het is een viering van de verlossing van de betekenisvolle spraak. We moeten onze ware gevoelens tot uitdrukking brengen over de wonderen van de Exodus, wanneer we onze kinderen die avond vertellen, en zij zullen op hun beurt onze woorden ter harte nemen en hun zielen beïnvloeden. Dan zal onze Haggada inderdaad een ware demonstratie zijn van de kracht van de spraak en een duidelijk bewijs van de grote *chesed* die G-d voor ons deed op die nacht, lang geleden.

HILCHOT PESACH

HOOFDSTUK 4: CHAMEETS (vervolg)

D. Producten die chameets bevatten en verboden zijn

18. Ei-matsa: We hebben reeds gezien dat men geen matsot die met ei gekneet zijn mag eten op Pesach, maar men mag ze wel in huis hebben tot na Pesach. Alleen in geval van grote nood voor iemand die ziek is mag men hiervan afwijken, maar een gezond persoon mag dat niet eten¹.

19. Alcohol gemaakt van graan is *chameets gamoer* – chameets in alle opzichten. Daarom zijn bier, whisky en andere van graanalcohol gestookte dranken verboden op Pesach, mag men ze niet in bezit hebben.

De alcohol waar we het hier over hebben is ethylalcohol. Het ontstaat door fermentatie van koolhydraten en suikers die in granen zitten. Echter alleen die welke in de vijf genoemde graansoorten zitten zijn verboden. De ethylalcohol die ontstaat uit andere graansoorten, zoals uit maïs of uit bonen e.d. zijn toegestaan (het laatste niet voor Asjkenaziem indien het onder de categorie van *kitniot* valt). Ook synthetisch gemaakte ethylalcohol is toegestaan. Veel industriële producten worden soms uit graanalcohol, soms uit synthetische alcohol vervaardigd, al naar gelang welke van de twee op een zeker moment de laagste marktprijs heeft. Tenzij men zeker weet dat het product gemaakt is van synthetische alcohol, moet men daarom aannemen dat het chameets en verboden is indien het vermeldt dat het alcohol bevat.

20. Gedenatureerde alcohol bevat stoffen die het ongeschikt maken voor consumptie. Het blijkt echter dat sommige aan alcohol verslaafden het toch drinken en daarom is het toch verboden op Pesach, en moet men het verkopen (of vernietigen).

21. Isopropyl alcohol is toegestaan op Pesach. Het wordt meestal uit olie gemaakt.

22. Cosmetics en andere **toiletartikelen** bevatten vaak alcohol. In het algemeen geldt, dat als zij in min of meer vaste vorm zijn, zoals crèmes en zalven of poeder, toegestaan zijn. Echter indien zij vloeibaar zijn, dan worden zij als chameets beschouwd en zijn verboden op Pesach, en met moet ze verkopen of vernietigen en men mag, indien zij in het bezit bleven van een Jood over Pesach, na Pesach niet gebruikt worden. Het betreft voornamelijk de volgende soorten producten (tenzij het merk nadrukkelijk vermeldt dat er geen alcohol in zit):

- ❖ Parfum
- ❖ Eau de cologne
- ❖ Toiletwater
- ❖ Hairspray
- ❖ After shave lotion
- ❖ Body lotion
- ❖ Mondwater, Odol
- ❖ Spray en rol-deodorants

Voorts die toiletartikelen waar alcohol aan toegevoegd is voor de geur, zoals geparfumeerde poeders, sommige tabak.

Producten die toegestaan zijn

23. De volgende producten zijn toegestaan om te gebruiken gedurende Pesach, ook al bevatten zij ethylalcohol: Crèmes, zalven, poeders (maar zie § 22, laatste alinea), nagellak, nagellak remover, handlotion, handcrème, baby lotion, babycrème, shampoo, schoensmeer, inkt, verf, luchtverfrissers, talkpoeder, oogschaduw, eyeliner, mascara, blush, rouge, schoonmaakmiddelen en andere soortgelijke producten die volkomen ongeschikt zijn voor consumptie. In geval van twijfel raadpleegt men een bevoegde rabbijn. Men wordt aangeraden voor Pesach een andere lippenstift te gebruiken. **Lippenstift** waar een **smaak** aan zit mag **niet** gebruikt worden op Pesach.

24. Het bovenstaande heeft alleen betrekking op het verbod van chameets op Pesach. In hoeverre en welke cosmetics op **Sjabbat of Tom Tov** gebruikt mogen worden, is een geheel ander probleem, dat buiten het onderwerp van dit artikel valt. Men moet daarvoor een bevoegde rabbijn raadplegen.

25. Hoewel sommigen de mitswot zeer zorgvuldig nemen en zelfs geen zeep gebruiken die chameets bevat, zijn de meeste *poskiem* van mening dat onze zeep kosjer is voor Pesach omdat zelfs een hond het niet meer eet. Zeep waarmee men echter de vaat afwast mag geen chameets bevatten.

26. Volgens de meeste *poskiem* zijn **geneesmiddelen** ongeschikt voor zelfs dierlijke consumptie. Volgens die *poskiem* is het toegestaan een bittere pil of onaangenaam smakend drankje in te nemen met Pesach, zelfs als het chameets bevat. Men eet namelijk geen vies smakend voedsel. Wanneer iemand echter ernstig ziek is en/of waar het niet innemen van bepaalde geneesmiddelen zijn leven in gevaar kan brengen, is ieder geneesmiddel toegestaan, zelfs al bevat het *chameets gamoer*. In dat geval moet men een rabbijn raadplegen.

27. Veel tabletten hebben een **coating** die bestaat uit chameets dat geschikt is voor menselijke consumptie en die vaak om de tablet gedaan is om het medicijn beter te doen smaken. Indien het medicijn beslist nodig is en het is mogelijk, moet met het fijn stampen tot poeder en vermengen met toegestaan voedsel, bijvoorbeeld sinaasappelsap of iets dergelijks. Met mengt het bijvoorbeeld met een hoeveelheid toegestaan voedsel die 60 maal meer is dan de tablet. Dus een tablet van bv 500 mg mengt men in $60 \times 500 = 30.000 \text{ mg} = 30 \text{ gram}$ of 30 ml vloeistof, dat is iets meer dan de inhoud van een borrelglaasje.

28. Capsules worden in het algemeen gemaakt van gelatine, een eiwit vervaardigd uit het collageen van schapevellen of kalfsbeenderen en is dus niet kosjer. Volgens sommige *poskiem* moet men daarom de capsule verwijderen en de inhoud zonder capsule inslikken, waar mogelijk. Maar veel *poskiem* zijn van mening dat men medicijnen met capsules in geval van ziekte mag innemen.

30. Waarschuwing: Sommige coatings en capsules zijn nodig om te voorkomen dat de werkzame stof in de tablet of medicijn niet reeds in de mond of maag zijn werking begint, omdat daar de geneeskundige werking niet effectief is. Sommige geneesmiddelen oefenen hun geneeskrachtige werking namelijk pas uit in de maag of pas in de darmen. Voordat men coatings of capsules verwijdert moet men altijd eerst een deskundige (arts, apotheker) raadplegen en daarna een bevoegde rabbijn.

31. Vitamine tabletten voor volwassenen zijn in Europa en andere westerse landen in het algemeen als aanvulling op de voeding te beschouwen, en geen geneesmiddel. Indien het middel chameets bevat moet men het niet innemen met Pesach. In geval van twijfel, raadpleegt men een arts. Ook voor aan kinderen voorgeschreven vitaminepreparaten raadpleegt men het rabbinaat.

32. Vloeibare medicijnen, zoals **siroop** vormen een apart probleem, daar zij vaak *chameets gamoer* bevatten die het drankje een lekkere smaak moeten geven. Dit geldt met name ook voor hoestdrankjes. Indien de siroop niet voor een ernstige aandoening is voorgeschreven, raadpleegt men een rabbijn.

E. Wanneer is chameets verboden?

33. Wij weten dat chameets verboden is op Pesach. Het is ook verboden op de dag voor Pesach. Vanaf hoe laat gaat dat verbod in?

In de Misjna in Traktaat *Pesachiem* staat: „Rabbi Meier zegt: Men mag het de dag voor Pesach eten gedurende de eerste vijf uren^[1*] van de dag en men moet het verbranden bij het begin van het zesde uur. Rabbi Jehoeda zegt: men mag het eten gedurende de gehele eerste vier uur van de dag, men verkoopt het gedurende het vijfde uur en verbrandt het aan het begin van het zesde uur.”

Volgens Tora is het verboden vanaf het midden van de dag voor Pesach, dus vanaf 12 uur zonnetijd^[2*], chameets te eten.

Om te voorkomen dat mensen zich in de tijd zouden vergissen (in de tijd van de Misjna bestonden er nog geen klokken) hebben *chazal* (de geleerden, hun aandenken zij ons tot zegen) ingesteld dat men reeds voor dat het zesde uur ingaat geen chameets meer mag eten.

De *halacha* is volgens Rabbi Jehoeda, hetgeen dus wil zeggen dat men chameets mag eten tot en met het eind van het vierde uur op de dag. Men raadpleegt voor de exacte tijd (die ieder jaar een beetje verschilt omdat Pesach niet

[1*] Waar in de *halacha* of andere Joodse literatuur sprake is van een uur, wordt altijd een „tijdsuur” of „seizoenuur” bedoeld. Daartoe wordt de dag vanaf dat het licht wordt (volgens sommigen vanaf het tijdstip van zonsopkomst) tot het zichtbaar worden van drie middelgrote sterren in de avond, verdeeld in 12 gelijke delen, die „tijdsuren” (of „seizoenuren”) genoemd worden, omdat de lengte van die uren niet altijd even lang zijn maar afhankelijk zijn van de lengte van de dag, hetgeen per seizoen verschilt. 's Zomers, als de dagen lang zijn zijn deze uren dus ook langer dan 's winters, wanneer de dagen kort zijn.

[2*] De wereld is in tijdszones ingedeeld. Wanneer het in Greenwich, dat bij Londen ligt, 12 uur 's middags is, is het volgens de zon in Nederland 20 minuten vroeger. Echter, de klok geeft een andere tijd aan, namelijk de zonnetijd van Berlijn, de Midden-Europese tijd, die een uur en veertig minuten vroeger is. Daardoor is het in Nederland in de winter pas mid-dag, d.w.z. noen, om ongeveer 13.40 uur en 's zomers, na ingang van de zomertijd nog een uur later, om ongeveer 14.40 uur.

altijd op dezelfde datum van de zonnecalender valt) het plaatselijke rabbinaat. Gedurende het vijfde uur mag men geen chameets meer eten maar er nog wel profijt van hebben, men mag het dan verkopen en verbranden. Vanaf het eind van het vijfde of het begin van het zesde uur is het verboden zowel om het nog in zijn bezit te hebben.

34. Bijgevolg zijn er ten aanzien van het eten van chameets zes perioden:

- a. De eerste vier uur *Erev Pesach* mag men chameets eten;
- b. Het vijfde uur mag men het chameets nog in zijn bezit hebben, verkopen en verbranden;
- c. Gedurende het zesde uur is het door de geleerden verboden chameets in zijn bezit te hebben.
- d. Vanaf het begin van het zevende uur op de dag, dus vanaf noen is het van Tora verboden chameets in zijn bezit te hebben. Wie dan chameets eet overtreedt een verbod van Tora maar is niet *chajav kareet* [vroegtijdige doodstraf];
- e. Wie vanaf de avond van de 15e Nisan nog chameets eet is *chajav kareet*, en dit verbod geldt gedurende alle zeven dagen van Pesach en in het buitenland gedurende acht dagen, tot het einde van de laatste dag Pesach.
- f. Na Pesach is het verboden profijt te hebben van chameets dat in bezit was van een Jood gedurende Pesach.

35. Chameets dat eigendom is van een bedrijf, waarvan de eigenaar of het merendeel van de eigenaars Joods zijn, is chameets in bezit van een Jood waarvoor alle bovenstaande regels gelden. Volgens sommige *poskiem* geldt hetzelfde wanneer slechts een van de eigenaars Joods is en hij heeft speciale bevoegdheden of indien de directie Joods is. Dit is echter een gecompliceerde zaak waarvan verder behandeling niet in het kader van dit boekje past. Een bevoegde Rav moet om advies gevraagd worden in dat geval.

1. Rama 442:4

Een korte Chronologie van de Zeven Dagen van Pesach

Volgens het commentaar van de Mechilta vond de volgende chronologie van gebeurtenissen plaats tussen de eerste en zevende dag van Pesach:

Gedurende de hele periode dat Mosjé onderhandelde met Par'o, vroeg hij alleen maar dat het Israël zou zijn toegestaan om drie dagen te reizen om offers aan G-d te brengen. Zijn doel was dat Israël door G-d bevrijd zou worden als vrije mensen, inplaats van dat Par'o hen als slaven zou bevrijden. Toen zij vertrokken wist Par'o dat ze geen enkele bedoeling hadden om terug te keren. Hun G-d, Die ongelooflijke wonderen had verricht in Egypte, zou hen voeden en onderhouden in de woestijn. Niettemin dacht Par'o: „Ze vragen me niet meer dan drie dagen, dus het is alsof ik nog steeds controle over hen heb.” Hij zond daarom koeriers uit om hun te begeleiden en om hem te rapporteren over hun handelen. Israël verhinderde de koeriers niet om met hen mee te gaan.

Op de ochtend van de 15e Nisan vertrok het hele leger van G-d uit Ra'amses en op die dag kwamen ze aan in Soekot. Daar omhulde de Heilige, geprezen is Hij, hen met zeven wolken van glorie. Dat was op een donderdag.

De volgende dag, vrijdag de 16e Nisan, vertrokken zij uit Soekot en sloegen hun kamp op te Etam, aan de rand van de woestijn. Op de 17e Nisan, hetgeen een Sjabbat was, bleven ze in hun kamp.

Op zondag 18 Nisan begon het volk zichzelf en hun dieren 's ochtends voor te bereiden op het vertrek. De koeriers van Par'o zeiden tegen hen:

„Jullie periode van vrijheid is geëindigd, het is tijd om terug te keren naar Egypte, want jullie hebben gezegd dat jullie slechts voor drie dagen op reis zouden gaan.”

Israël antwoordde: „Het was niet Par'o die ons toerstemming gaf om Egypte te verlaten. Het was G-ds uitgestrekte Hand die ons heeft uitgevoerd.”

De koeriers voerden daar tegenin: „Of jullie het nu leuk vinden of niet, uiteindelijk zullen jullie toch moeten gehoorzamen aan het koninklijke bevel.”

Toen stond Israel tegen hen op en versloeg hen, waarbij sommigen gedood en anderen gewond werden. De overgebleven koeriers gingen terug en brachten verslag uit aan Par'o.

Toen de koeriers in de middag van de 18e Nisan vertrokken, zei Mosjé tegen Israel: „Ga terug naar Egypte, zodat Par'o niet kan beweren dat jullie vluchten. Laat hij jullie ontmoeten bij zijn land en als hij de kracht

heeft om jullie tegen te houden, laat hem dan maar komen.” Mosjé blies op de Sjofar en het volk keerde terug naar Pa haCharot, anderhalve dagreis van Egypte verwijderd.

Toen het geluid van de sjofar gehoord werd, begonnen degenen die weinig vertrouwen hadden, hun haar uit te trekken en hun kleren te scheuren, want ze dachten dat Mosjé hen terug bracht naar Egypte. Ze werden pas gerustgesteld toen Mosjé hun vertelde: „G-d Zelf heeft mij verteld dat jullie nu vrije mensen zijn. Onze schijnbare terugtocht is alleen maar bedoeld om de Egyptenaren te mislijden.”

De koeriers reisden anderhalve dag terug en maandag de 19e Nisan kwamen zij laat in de namiddag bij Par’o aan en informeerden hem dat het volk gevlucht was.

Op dinsdag de 20e Nisan verzamelde Par’o zijn strijdwagens en zijn manschappen om hem te vergezellen, en zette hij de achtervolging van de Israëlieten in. Hij trof hen aan toen zij kampeerden aan de oever van de zee.

Op woensdag, de zevende nacht van Pesach, het begin van de 21e Nisan, liep Israël de zee in en in de ochtend kwamen zij er aan de andere kant weer uit en zagen ze wat G-ds uitgestrekt had met de Egyptenaren gedaan had. Het was toen dat Mosjé en de Israëlieten het Loflied van de Zee zongen.

Het was op deze zelfde dag, 81 jaar voordat Israël aan de oever van de Rietzee stond, dat Mosjé in de rivier geworpen werd ingevolge het decreet van Par’o. De Talmoed (Sota 12b) schrijft: R. Chanina bar Pappa leerde: die dag dat Mosjé in de rivier geworpen werd als gevolg van het decreet van Par’o was het de 21e Nisan. De dienstdoende engelen zeiden toen tegen G-d: „Heer der Wereld, zal degene die het Lied bij de Zee zal zingen op deze dag, op deze dag gestraft worden?”

Op deze zelfde dag, een jaar vóór Pesach, verliet Mosjé Midjan op bevel van G-d om Israël uit te voeren, want op de 15e Nisan was G-d aan hem in het doornbos verschenen en had bij hem zeven dagen – de zeven dagen van Pesach – aangedrongen om de opdracht te aanvaarden.

Chassidisch inzicht in de Kiddoesj op Sederavond

קִדְּוֹשׁ – Kaddeesj volgens de Shepole Zeide

Het is gebruikelijk dat onderwijzers van kinderen hun jonge leerlingen de sleutelwoorden van de volgorde van de Seder leren (קִדְּוֹשׁ וּרְחִיק וְכוּי) – *kadeesj oerechats*, enz.), samen met hun traditionele interpretaties. Toen op de avond van de Seder de *Shepole Zeide* (Rabbi Aryeh Leib Gerondi) zijn zoon vroeg de sleutel hardop te zeggen, begon het kind: „*Kaddeesj* – wanneer de vader uit de *Beit Knesset* – synagoge – komt op de avond van de Seder, moet hij onmiddellijk *kiddoesj* maken.” Verder had de meester hem niet geleerd, dus zijn vader maakte de zin af: „zodat de jonge kinderen niet in slaap zullen vallen.”

De Rebbe vertelde hem toen hoe de Chassidische verklaring ervoor was:

„*Wanneer de vader* – dat is onze Vader in de Hemel – uit de *Beit Knesset* komt op de avond van de Seder en ziet hoe Zijn kinderen, het volk Israël, zich hebben weggerukt van het leven van alle dag en van de duisternis en ellende van de Ballingschap, hoe zij naar de *beit knesset* gekomen zijn om te bidden voor Hem en Hem te prijzen voor hun Verlossing; wanneer Hij dit ziet, moet Hij onmiddellijk *kiddoesj* zeggen – Hij moet de *kiddoesjien* – het huwelijksverbond tussen Hemzelf en ons – hernieuwen en ons uit de ballingschap halen; *zodat de jonge kinderen niet in slaap vallen* – zodat we niet in een diepe sluimer vallen in onze Ballingschap; *maar de Ma Nisjtana zullen vragen: waarom is deze nacht anders dan alle andere nachten* – waarom is deze ballingschap langer dan alle andere ballingschappen.”

Hierop barstte de Zeide in huilen uit en alle aanwezigen huilden me hem mee. Toen de Zeide weer tot zichzelf gekomen was, zei hij: „Maar nu moeten we onze Vader vreugde geven; we moeten Hem tonen dat Zijn kind ook in de duisternis kan dansen.” En hij zei hun iets te zingen en daarop begon hij te dansen.

(Uit *Sipoerei Chassidiem*)

